

בית כנסת הר שמואל

פרשת ויחי - תש"ע כניסת השבת: 4:11 צאת השבת: 5:27 רבנו תם: 6:05

פרשה מפורשת הרב דוד שרעבי

פרפראות הרב משה קליין

"ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואנידה לכם... הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם..."
לכאורה כפל לשון, בפסוק הראשון "ויקרא יעקב אל בניו..." האספו ואנידה לכם...

בפסוק הבא "הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו..." בשלושת המילים "ושמעו בני יעקב" יש כפל של אותיות ו' ב' י' (בתחילת וסוף כל מילה) המסתכם יחד בל"ו (36), כל אחד מי"ב שבמי קה, שקול כנגד ל"ו (36) צדיקים שבכל דור.

י"ב (12) אחים כפול ל"ו (36) = 432.
"ושמעו בני יעקב" בנימט' 666 - 666 פחות 432 = 234. כמניין בן יעקב (234) הספרות 432-234 זהים בשינוי הסדר.

כך גם במילים "ושמעו בני יעקב" האותיות בתחילה וסוף באות בכפולות.

ויחי ר"ת ועוד יוסף חי חייו של יעקב אבינו קיבלו משמעות לקראת סוף חייו יחי נקרא גם מהסוף להתחלה.

"וישתחו ישראל על ראש המיטה"
רש"י אומר: מכאן אמרו שהשכינה למעלה מראשותיו, שכינה אחרי ראשו-ר"ת ראש.

"מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך"

ה"כלי יקר" מסביר שאשר היה מספק את השמן לבית המקדש למנחות ושאר צרכי המקדש, וכידוע כל השפע והשובע בא לעולם מן המקדש וע"כ אמר מאשר, לחמו של ישראל, שמנה מלשון שמן, והוא יתן מעדני מלך, כי הוא יתן למקדש והמקדש יתן לכל העולם, עכ"ל.

"אשר שמנה לחמו" ר"ת אשל, מידת החסד המלאה זה אשל (אכילה שתיה לינה) שלמדנו מאברהם אבינו.

גם באבני החושן שנים עשר האבנים היו מחולקים לארבעה טורים כאשר בטור השלישי שלושה אבנים שאחת מהם היא לשם כל אבן כנגד אחד מהשבטים. אשר הוא הכן התשיעי המקבל את ברכת יעקב מאשר שמנה לחמו בהיפוכי אותיות לשם המופיעה בשלישיית האבנים של החושן בטור השלישי.

נחתי תפילין שמרתי שבת קיימתי הרבה ממצוות התורה! משתדל לעבוד על המידות ולהיות גם נוח לבריות! אם כן למה יש קשיים במשך החיים הרי אני מקיים את מצוותיו יתברך?! למה הפרנסה קשה?! למה?

נקדים את הכתוב במדרש על יוסף הצדיק: יוסף הצדיק היה בבית הסהר 12 שנה

בגלל אשת פוטיפר, כל יום הייתה באה אשת פוטיפר לבית הסהר וציוותה שישמו ליוסף קולר מברזל שיש בצידו הקדמי מסמר, וכך יוסף לא יוכל להוריד את ראשו בגלל המסמר!! בכל זאת לא נכנע יוסף הצדיק! דבר זה גם כתוב בתהלים פרק ק"ה פסוק י"ח, שכתוב: ענו בכבל רגלו ברזל באה נפשו, זאת אומרת שיוסף היה כבול ברגליו והיו לו גם ברזלים בצוואר משך 12 שנה! וכל זאת בנסיון אדיר לבדוק האם ישבר.

לבסוף כשהגיע הזמן שיצא מבית האסורים ברצונו יתברך כתוב על זאת גם כן בתהלים, שכתוב: עד עת בא דברו אמרת ה' צרפתהו. ומפרש רש"י מה הפירוש אמרת ה' צרפתהו? מסביר רש"י שצרפת את יוסף כמו הצורף שמצרף כסף

מזל טוב ושפע ברכות לעמלי חסדים רב פעלים חברינו היקר
הר שמועון שטיינר ומשפחתו הי"ו על הולדת הנכד, בן לאריה הי"ו
תזכו לראות נחת מכל יוצאי הציצים בגיד כשתלי זיתים סביב לשולחן
השלום זכר בביתם ליל שבת אחר הסעודה
הרבית ביום ראשון בשעה 10:00 באולם בית הכנסת מאורות משה - רמות

משפט שלמה הרב שלמה כהן

המקרה:

מר אסף ממון גר בירושלים. הוא חפש הודמנות להשקעה טובה ומצא אותה כששמע

על מכירה של בית חצי מדרו משפחתי בטבריה עם חזית נוף הפונה לכנרת, והמחיר לא יאמן 300,000 ש"ח בלבד.

מר אסף קפץ על המציאה ומיהר לסגור את העסקה. לאחר ששיפץ הוא החל להשכיר אותו

לתיירים והיה שבע רצון מאוד מההכנסות שקיבל. לאחר זמן קצר הוא שמע שהבעלים של החצי השני רוצה למכור את הבית. הוא מיד פנה אליו והציע שלוש מאות אלף ש"ח אולם בעל הבית דרש שלוש מאות וחמישים

אלף ש"ח. הם נכנסו למשא ומתן מייגע אולם בעל הבית לא הסכים להתנמש, ומר אסף לא הסכים להוסיף על הסכום שהציע.

מר פוקס, תושב העיר, היה גר במשך שנים רבות בשכירות חודשית ברחוב המקביל. עם הזמן הוא הצליח לחסוך את הסכום הנדרש לקניית בית.

למחרת בבוקר נשמעה דפיקה על דלתו של בעל הבית. היה זה מר פוקס

מיועג. עם חיוך על השפתיים ושתיית כוסית לחיים הם סגרו עסקה ביניהם. עוד באותו היום פנו לעורך דין ומר פוקס שילם עבור הבית שלוש מאות וחמישים אלף ש"ח טבין ומקלין.

טהור - שבחנת את יוסף על ידי שנתנסה וכבש את יצרו באשת אדניו, ועליה נתייסר ונצרך בייסורים ששמו

אותו בבית הסהר.

ובבראשית פרק מ"ז פסוק ל"א ביוסף שהשביעו אביו (בפרשה שלנו) כתוב: **ויאמר השבעה לי וישבע לו**

משפט שלמה - המשך

כיששמע מר ממון על העסקה הוא מיד יצר קשר עם מר פוקס, וספר לו שהוא השכן וברצונו לקנות את הבית. וגם הוסיף שהוא מוכן לשלם לו את המחיר המלא של הבית ומבקש ממנו לצאת לגמרי מהעסקה ולחפש בית במקום אחר. מר פוקס סרב, והשניים נגשו לב"ד.

המענות:

מר ממון טוען שהוא המצרן (מי שנכסיו גובלים עם הנכס המדובר) של הבית ורוצה לקנותו. וע"פ ההלכה הם צריכים למסור לו את הבית.

מר פוקס טוען שהמוכר סיפר לו שמר ממון לא היה מוכן לשלם את המחיר הנדרש ולכן לא היה שום חוב למכור לו. ומלבד זאת בבעלותו של מר ממון דירה נוספת מלבד דירה זו, וכל רצונו הוא לקנות על מנת להשקיע. והוא להבדיל, כל כוונתו היא לרכוש בית על מנת לגור בו.

פסק-דין:

מר פוקס זכה במקח, ואינו צריך להעביר את הבית למצרן מר ממון.

הסבר:

כתוב בתורה (דברים פרק ה') "ועשית הישר והטוב בעיני ה'", מכאן נלמד שחפץ השם יתברך שינהגו בני האדם זה עם זה לפנים משורת הדין כגון בדיני מצרנות שאע"פ שהקדים הלוקח וקנה שדה אחד כיוון שיכול קונה זה לקנות במקום אחר, ולבעלי השדות שסביב אותו שדה יש מיכותה וניהותה בקנייתם לנפשם כדי שיהיו שדותיהם סמוכים זה לזה. לכן תיקנו חז"ל שיכול אחד מבעלי השדות מסביב לסלק הלוקח (סמ"ע ס' קע"ה ס"ק ו').

ונלמד מהגמרא ב"מ דף ק"ח שכל המוכר קרקע צריך למכור קודם למצרן, כי זה נקרא הישר והטוב.

ונפסק בשו"ע חו"מ ס' קע"ה סעיף ו', שהמוכר קרקע לאחר יכול השני שהוא בצד המצר שלו, ליתן דמים ללוקח ולסלק אותו. ואפילו אם הלוקח הוא תלמיד חכם, שכן וקרוי למוכר. והמצרן לעומתו עם הארץ, וללא שום קרבה משפחתית למוכר. המצרן קודם ויכול לסלק את הלוקח.

ומוסיף הרמ"א שאפילו אם המוכר אומר שאינו מוכן למכור למצרן, ומעדיף לא למכור כלל מאשר למכור לו, אפילו הכי קנה המצרן בעל כורחו של המוכר. ומבאר המחבר יותר, שהמצרן לא צריך לעשות אפילו קנין על הקרקע, כי הקונה נחשב לשלוחו של המצרן, וקנה

וישתחו ישראל על ראש המטה, מה הפירוש על ראש המטה? מפרש רש"י שיעקב השתחוה על שהייתה המטה שלו שלימה שלא היה בין בניו אף בן רשע!! וממשיך רש"י ומסביר למה לא היה רשע בין בניו של יעקב, מה הסימן שלא היה רשע? ומסביר - שיוסף מלך היה ועוד שנשבה לבין הגוים והרי הוא עומד בצדקו ע"כ. והיה מספיק שיאמר לנו שיוסף היה צדיק, אם כן למה הוא מוסיף ואומר שיוסף נשבה, וגם היה מלך, והוא צדיק? אלא מזה שכתב שיוסף היה מלך, ועוד שנשבה לבין הגוים, משמע שזה כמו נתינת טעם לשלימות המטה של יעקב - שאם יוסף לא היה נשבה, או שלא היה אחר כך מלך, אין מטתו של יעקב שלימה!! והביאור בזה הוא שלחיות צדיק בלי שום נסיון של תמורות הזמן, אין זה מוכיח כלל שהאדם הוא צדיק! ורק אם יבואו לאדם נסיונות של שינויים וקשיים מסויימים והוא נשאר צדיק רק אז יש הוכחה שהאדם הזה הוא מיוחד, ואז יש סימן לשלמות עבודתו, ובכך נתנסו כל בני ביתו של יעקב, ניסיון הרעב, וניסיון העושר שקודם הרעב ובארץ גושן, ולכן ביאר רש"י שגם ביוסף שהיה מלך הוא ניסיון של העושר, ועוד שהוא נשבה לבין הגוים שזה ניסיון הדחק והעוני ועדיין יוסף עומד בצדקו, ובכך יש סימן בדוק שכל השבטים צדיקים ומיתו של יעקב שלימה שלימות בדוקה! וזה שאמר בתהלים **אמרת ה' צרפתהו.**

אדם שמגיע לדרגות כאלה הוא צדיק אמיתי ועובד ה באמת, אדם שחושב את עצמו פשוט, אינו יודע את מעלת עצמו, אם יש ניסיון של פרנסה וקושי והוא מתחזק בעבודת ה זה אדם גדול!! בגלל זאת זכה יוסף שים סוף נקרא בזכותו, וכמו שכתוב במדרש - הים ראה ויגוס, מה ראה הים? ארוננו של יוסף! אדם שעומד בנסיונות זה אדם שיכול לשנות

סדרי הטבע!!

נמשיך לבאר עוד את המשך הפסוק בתהלים שכתוב שם: **עד עת בא דברו אמרת ה' צרפתהו,** וכבר הבאנו את דברי רש"י שפירש שבחנת את

עבורו. ועד כדי כך שאפילו אם עד שמגיע הזמן שמעבירים את הבית למצרן, המחיר יורד או עולה. המצרן מקבל את הבית במחיר ששלם הלוקח, לא פחות ולא יותר. ובודאי שהמצרן צריך לשלם את כל ההוצאות ששלם הקונה, כמו שכר מירחה לעו"ד, מתווכים וכדו'.

וברור שהמצרן צריך להיות מוכן לשלם את המחיר המלא ששילם הקונה, ובאופן תשלום זהה. לכן אם הקונה שילם במזומן הוא אינו יכול לדחות את המוכר עד שיקבל משכנתא או יגייס כספים מכל מיני מקורות. לכן אם אין לו מזומנים הוא מאבד את זכותו, והטעם הוא שכל הדין של בעל המצר הוא עשיית הישר והטוב, ואין זה ישר וטוב אם המוכר יצטרך לספוג הפסד מקניית המצרן.

ומבואר שם שאם המוכר רצה למכור למצרן, והלה סרב, הוא איבד את זכותו ואינו יכול לחזור בו ולדרוש שימכרו לו. לכן במקרה שלנו המוכר והמצרן כבר נפגשו והיה מו"מ ביניהם ונפרדו ללא הסכמה צריך לדון אם זה נחשב שהמצרן וויתר על זכותו. ונראה שאין זה ויתור אלא זוהי הדרך של המו"מ. והעובדה שנפרדו ללא הסכמה אינה נחשבת לויתור מצד המצרן אלא לסוף הסיכוב הראשון, והסיכוב השני עוד יגיע! וראה לך, כאשר נודע למצרן שמישהו אחר קנה את הבית הוא מיד הסכים לשלם את המחיר המבוקש. אם היה אומר במפורש שאינו רוצה לקנות היינו אומרים שהמצרן ויתר.

אם כן מדוע נפסק שאין כאן דין בעל המצר? ומדוע ביה"ד לא חייב את הלוקח להעביר את הבית על שמו של המצרן מר ממון?

בדיני מצרנות בסעיף מ"ט מבואר ברמ"א, כאשר ללוקח אין בית משלו, והמצרן רוצה את הקרקע על מנת לגרוף רווחים, לא יחולו כאן הדינים של בעל המצר. ואע"פ שמבואר שם בהמשך שיש חולקים שגם במקרה כזה יש דין בעל המצר, מסכם הרמ"א שההלכה היא כדעה הראשונה, והטעם הוא כי אין הלוקח צריך לנהוג לפנים משורת הדין אם הוא במצב שאין לו בית ולמצרן בתים אחרים. וכמו שבארנו בתחילה שכל הדין של בעל המצר הוא משום עשיית הישר והטוב בעיני ה'. ולכן בכל מקום שאין זה הישר והטוב לנהוג כך, אין הדין נוגע.

ולכן, כיון שמר ממון מעוניין לקנות את הבית בכדי להשכירו לתיירים, ויהיה זה ביתו השלישי (לפחות) לעומת מר פוקס שאין בבעלותו שום בית, לכן אין לחייב את מר פוקס להעביר את הבית למר ממון.

יוסף שנתנסה וכבש את יצרו באשת אדניו ועליה נתיישר ונצרך ביסורים לתתו אל בית הסוהר ע"כ, והנה רש"י חילק את הפסוק לשני עניינים, הראשון הניסיון שכבש יוסף את יצרו באשת אדניו ועל זה אמר הפסוק "אמרת ה'" דהיינו הציזיוי שלא יכשל באשת אדניו. והשני הוא הניסיון שנתיישר אחר כך בייסורים בבית הסוהר ועל זה אמר "צרפתהו". ונראה שהייסורים של אחר כך הוא הניסיון הקשה יותר! שתחילה מה שאדם גובר במעשה על הניסיון הגדול (של אשת פוטיפר) הוא ניסיון שחולף ואף שהשכר הוא גדול ומעלה רמה מאוד, בכל זאת עדיין אין בזה צירוף! אבל הייסורים שבאים אחר מעשה אחרי שמקיים אדם את דבריו של הקב"ה ועל זה ובגלל זה עוד באים לו קשיים רבים - זה הניסיון הגדול שניתן יוסף בבית הסוהר!! ולכן רק החלק השני הוא שמצרף את האדם, אבל החלק הראשון הוא עמידה בניסיון אבל לכלל צירוף עדיין לא בא! ולאו דוקא בגלל שיש ייסורים זה מה שמצרף את האדם, אלא משום שיש ניסיון של אחר מעשה - עוד ניסיון שבא דוקא בגלל שקיימת מצוות! וניסיון של אחר מעשה יכול לבוא בדרך של ייסורים או בדרך אחרת והוא שמצרף כשהאדם עומד בו.

(לשון לימודים)

בענין הנוכח של קושיות ושאלות על קשיים כתוב בנביא חבקוק שהוא שאל את הקדוש ברוך הוא למה הרשעים לפעמים נראה שמצליחים בעוד שלאחרים קשה, וכך כתוב בחבקוק (כ' ב') **ויענני ה' ויאמר כתוב חזון ובאר על הלחות למען ירוץ קורא בו,**

פירש"י ויענני ה' ויאמר כתוב לך חזון, הנגלה לך ובארהו על הלחות היטב אשר ירוץ הקורא בו לקרותו מהר שלא יכשל וזהו החזון אשר תכתוב ע"כ, ומשמע מדבריו שכל הפסוק מדבר על כתיבה אחת שיכתוב למען ירוץ קורא בו, אמנם ברד"ק משמע שהם ב' כתיבות, האחד על ספר והשני על לוח, על ספר שיכתוב את החזון, ועל הלוחות שיבאר את החזון למען ירוץ קורא בו, אמנם עיין ברש"י סוף פסוק ג' שביאר עוד שהדברים כבר כתובים בתורה אך סתומים, ועתה הוסף ובאר על הלוחות, ועכ"פ לרש"י גבי חבקוק היתה כתיבה אחת.

ונראה לרש"י שהכל כתיבה אחת הרי שנצטווה לכתוב עבור השואלים בלבד, והוא עצמו לא קיבל מענה, דלעיל שם בפסוק א' ביקש מענה כפול, שביקש ואצפה לראות מה ידבר בי היינו תשובה לעצמו על שאלתו, ועוד ומה אשיב על תוכחתי היינו מה אשיב לאחרים והוא תשובה להם, והכא נראה שנצטווה רק מה להשיב להללו אשר צריכים כתב אשר ירוץ הקורא בו, והם הפשוטים, וכעין הכתוב בישיעה פרק ה' פסוק א', ויאמר ה' אלי קח לך גליון גדול וכתב עליו בחרט אנוש למחר שלל חש בו, וכתב רש"י, בחרט אנוש, במכתב כתב אשר ירוץ כל אנוש הקורא בו אפילו אנוש כל שהוא

ואפילו אינו חכם וכן תרגם יונתן כתב מפרש ע"כ, ואפילו דהתם כתיב חרט אנוש נראה דהכא נמי שאמר למען ירוץ קורא בו הביאור שכל קורא יוכל לרוץ בו והוא שנאמרה לו התשובה לשואלים, אך הוא עצמו לא קיבל מענה, ובטעם הדבר נראה ע"פ מה שביארתי בכמה מקומות שאלה השאלות הם כל עצם עבודת האדם באמונתו ובוה מתגדל, והוא עיקר כל נסיונות מה שמקבל ע"ז שכר, וכבר ביקש משה רבינו הודיעני נא את דרכיך, וכן דוד המלך ביקש דרכיך ה' הודיעני וכן יש עוד הרבה כעין זה בקשת התשובה על הצלחת הרשעים, וזה האמור בתהלים פרק ע"ג פסוק י"ז עד אבוא אל מקדשי אל אבינה לאחריתם, ו"מקדשי אל" הם הדרגות שאדם מגיע אליהם מתוך עבודתו, ובכל דרגה משיג עוד יישוב בעבודת ה' ותשובה על קושיותיו, ולזה אמר עד אבוא אל מקדשי אל אבינה לאחריתם, שאם עלה מדרגה לדרגה והם "מקדשי אל" שהם כמה מקדשות אז מבין לאחריתם, ובכל דרגה, כל מקדש שמגיע אליו, מבין עוד ועוד, והוא כל עבודת האדם בעוה"ז, א"כ עובר ה' חכם ובר בינה אין מקבל מענה אלא כפי עבודתו (ומה שביקש חבקוק מענה לעצמו אף שבא אל מקדשי אל, כיון שכל זמן שאדם חי יש לו עבודה ושאלות המתחדשות כפי דרגתו, ועוד מקדשות להגיע אליהם והוא כל טעם חיותו), ועיין מה שכתבתי במיכה פרק ו' פסוק ט', ונראה דזה האמור בילקוט שמעוני חבקוק ו"ל, על משמתי אעמודה ואתיצבה על מצור, מהו מצור, שצר לו צורה ואמר איני זו מכאן עד שתענני שנאמר ואצפה, אמר הקב"ה כל מי ששבר קרדומו יבא אצלי, התחיל צווה עד אנה ה' שועתי ולא תשמע וגו' למה תראני און ועמל תביט, אמר לו הקב"ה הוי רב את יוצרו הרש את חרשי ארמה, בן תורה אתה ולא עם הארץ אתה לך כתוב אל"ף בלוח ואחר כך תאמר הודיעני את הקץ ע"כ, והביאור שרק עם הארץ מקבל תשובה כפי סיבולת שכלו כדי שלא תפוג ממנו התורה, אבל בן תורה אין מקבל מענה כי זה כל עבודתו, ולכן אמר לו הקב"ה שכל מי ששבר קרדומו יבוא אצלי, היינו שעל הבן תורה לבנות בעצמו ולהתגדל עוד בעבודת ה', והוא הכתוב וצדיק באמונתו יחיה.

שבת

שחרית: 7:45

תהלים בנינים: 12:00 תהלים בנות: 1:15

שיעור בהלכות שבת: 3:00 הרב דוד שרעבי

מנחה: 3:45

אבות ובנים: 19:00 הרב רפאל חקוק

חול

שחרית: 6:15 דף יומי: 20:00 הרב יצחק אלקיים

ערבית: 21:00

מיססה לפני שבת

שאלה: האם מותר לטוס במטוס ביום חמישי, ולהגיע למקומו כמה שעות מלפני שבת, אם הוא יודע בעצמו שלא ירגיש טוב בסעודת שבת מחמת המיססה?

הקדמה להפלטת ספינה: גמ' בשבת דף יט. ת"ר אין מפליגין בספינה פחות מג' ימים קודם לשבת. וע' בראשונים שחלקו בטעם של האיסור. י"א

שהוא מפני שמא יבוא הישראל לעשות מלאכה בשבת^(א), או שמא הוצרך לעשות מלאכה ע"י נכרי^(ב). וי"א שהוא משום בעיה של תחום שבת^(ג). וי"א שהוא משום שנראה כאלו צף ושט ע"פ המים בשבת^(ד). לפי כל הני ראשונים אין הסוגיא זו של "ספינה" שייך לשאלה שלנו לענין מיססה ביום חמישי. שהאיסור לגבי ספינה הוא רק מחמת שהוא יהיה על ספינה בשבת עצמו, משא"כ לענין המטוס. אבל יש עוד שיטה בסוגיא זו, והוא שיטת הרי"ף. ובתוך שיטת הרי"ף יש לנו לדון בהשאלה שלנו וכדלקמ'.

שיטת רי"ף: ע' ברי"ף וז"ל אין מפליגין בספינה פחות מג' ימים קודם השבת משום בטול מצות עונג שבת, דכל ג' ימים הוא להו שינוי וסת משום נענוע הספינה כו' ולאחר שלשת ימים הוא נייחא ובעי מיכלא ומקיימי מצות עונג שבת עכ"ל. ראינו שעיקר הבעיה הוא שהאדם לא ירגיש טוב מחמת הנסיעה. ולכאורה לא איכפת לנו אם בשבת עצמו הוא על הספינה או לא, אלא העיקר הוא שמחמת מעשיו הוא לא ירגיש טוב בשבת, ויבוא לבטל מצות עונג שבת.

דווקא אם מצטער: ע' בש"ע ס' רמח"ם ב' שהביא שיטת הרי"ף, שהטעם שאין מפליגין בספינה בתוך ג' ימים הוא מפני שיבוא לידי ביטול עונג שבת. ואח"כ כתב הש"ע, שלא נאסר אלא בימים המלווים בשביל מה שיארע בהם מהצער והבלבול והקיא^(ה), אבל בנחרות אין שום צער למפליגים בהם^(ו). ולכן ראינו שבמקום שאין צער ממילא אינו מונע מעונג שבת ואין טעם לאסור. ועוד ע"ש בש"ע שכתב שמותר להפליג במקום שאפשר שיגיע למקומו מלפני שבת^(ז). ולכאורה הטעם הוא מפני שכיון שביום שבת עצמו הוא כבר ירד מהספינה לכן ידענו שאין עוד צער, אף שמיד לפני שבת היה על הספינה. ולכן בנידן דידן לכאורה הוא דומה לזה ולהקל. שמהיכי תיתי שיהיה צער בשבת מחמת המיססה של ער"ש, ובפרט באנשים שרגילים בזה, ויודעים בעצמם שלא יהיה מניעת עונג שבת מחמת המיססה. אבל אח"כ, למי שיוודע בעצמו שהטבע שלו הוא שלא ירגיש טוב יום או יומיים לאחר מיססה, לכאורה הוא נכלל בהלכה זו ולהחמיר^(ח). שיש לו לדאוג לא לשים עצמו במצב שמונע מעונג שבת הראויה.

במקום מצוה: ע"ש בגמ' שמותר להפליג בספינה לדבר מצוה. "במה דברים אמורים לדבר הרשות, אבל לדבר מצוה שפיר דמי". וכן הובאה למעשה בש"ע ס' רמח"ם א. וע' במ"ב שהטעם הוא מפני שהעוסק במצוה פטור מן המצוה^(ט).

דעת הרמ"א: ע' ברמ"א ס' רמח"ם ד' שכתב שמנהג הוא להקל במהו נכלל ב"דבר מצוה". כגון אדם שהולך לסחורה או לראות פני חברו, חשוב הכל דבר מצוה. ואינו נחשב דבר רשות רק כשהולך לטייל. ולכן מי שטם לארצה"ב לסחורה, ורוצה לחזור למשפחתו ער"ש, מותר^(י). וכן זוג שרוצים ללכת לארצה"ב בשביל החגים, והאברך רוצה להשאיר בארץ ללמוד בישיבה ולהמתין עד יום חמישי. לא צריך לטוס מוקדם כיון שהוא רוצה להשאיר ללמוד תורה, ולא צריך להמתין עד אחר שבת כיון שרוצים להיות עם משפחתם בארצה"ב לשבת. וכן המנהג. אבל סתם בלי חשבון, אין לעשות פעולה שע"ז יבוא לידי ביטול עונג שבת. למשל, מי שצריך ללכת לרופא שיניים, ויהיה קשה לו לאכול בלילה, אין ללכת לרופא שיניים בערב שבת אם אפשר ללכת ביום ראשון^(יא).

סיכום: יש לדאוג שלא יעשה פעולה בחול שע"ז לא יוכל לענג בשבת כראוי. אבל מצינו שמותר הוא לדבר מצוה. והמנהג הוא להקל במהו נכלל בדבר מצוה. עכ"פ העיקר הוא שיהיה לו חשבון לדאוג שלא ישים עצמו במצב שלא יהיה עונג שבת כראוי. ואם יש טעם חגון, המנהג להקל^(יב). הכל כפי הענין.

(א) שיטת ר"ז. ע' צמ"צ בהקדמה לס' רמח"ם שהביא כל הני דיעות. (ב) שיטת רמב"ן. (ג) שיטת ר"ח. (ד) שיטת תוס'. והאיסור נשחית צמים הוא אסור גזירה שמה יעשה חצית של שיעור. (ה) והא' שאסור דווקא בתוך ג' ימים קודם לשבת, הוא מפני שג' ימים קודם שבת שייך לשבת הצא, וחל עליה ליזהר שלא לצוא לידי חילול שבת. (ו) כן לשון צ"י צמ"מ צמ"ס הרמב"ם. (ז) כן לשון הש"ע. (ח) ע' צמ"צ שכתב שה"ה מהלך צ' ימים, שמותר להתחיל ציום חמישי צבוקר. העיקר הוא שכיון ששמה לא יהיה צמ"מ צמ"ס צמ"ס, אין צריך לדאוג. (ט) ואף אם רוצה לטעון שאין זה שייך לגזירה של ספינה, שמהיכי תיתי לחדש להחמיר צמ"ס מחמת גזירת ספינה. וצפרע שיש לדון אף צמ"י שמתעורר לאחר טיסה, שמה אין הצורך שלו שיהיה להצטרף של צמ"ס צמ"ס. (י) ואף שלא מצינו שם לדיני סימן רמ"ע לענין לא לעשות סעודה ער"ש מחמת שלא יהיה תאב לאכול ליל שבת. וע"ש צמ"צ סק"ד שהוא על פי מה שהחוש יעיד. [ואף שלא מצינו שם להקל לענין סעודה מזה שלא צמ"מ צמ"ס צמ"ס, י"ל שהסתם לא רק משום עונג שבת, אלא יש גם טעמים אחרים, משום זלזול שבת או חוסר הכנה ע"ש]. (יא) מ"צ שם סק"א. וע"ש צמ"צ ס' רמח"ם צמ"ג וצמ"ל שם ד"ה מותר. (יב) ולענין החשש חילול שבת, ע' צמ"צ ס' רמח"ם סק"ג. (יג) ועוד עיין צמ"ס פ"ב הערה ז'. (יד) אצל לוי שידע צמ"מ שלא יהיה יכול לענג צמ"ס כלל, אף אם אין איסור צמ"ס צמ"ס צמ"ס, מ"מ יש מזה צמ"ס (ע' צמ"ס רמח"ם וט"ל הערה ט'). ולריך שיקול הדעת.